

244 Hetvenöt éves a Magyar Állami Operaház

Nevetese eseménye volt hetvenöt évvel ezelőtt a fiatal magyar fővárosnak: 1884. szeptember 27-én megnyílt a magyar operaművészet mai palotája. A hazai operajátszás kezdete ugyan sokkal régebbi időre, a XVII. század elejére nyúlik vissza; közülük a Haydn-év alkalmából mostanában sokat emlegetett eszterházi előadások voltak a legkiemelkedőbbek. Operakultúránk a továbbiak során már Budán is, Pesten is hajlékot talált: Kelemen Lászlóék 1791—1795 között a Vár Színházban rendszeresen tartanak előadásokat. A magyar opera első állandó otthona az 1837-ben megnyílt Nemzeti Játékszín, a későbbi Nemzeti Színház volt. Itt játszott „társbérletben” 1884 júniusáig, amíg mostani színházépületét elfoglalta.

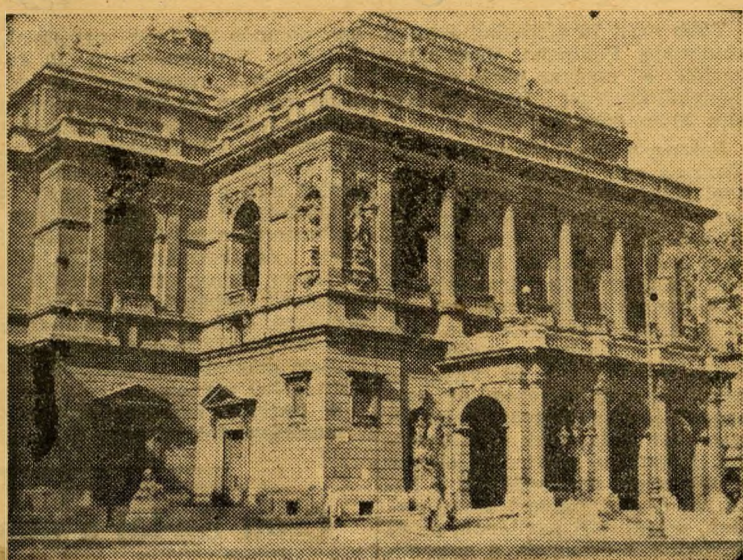
Az akkor épülő sugárút gyér hazai között, mint valami ragyogó ékszer, tündökölt az új palota, Ybl Miklós, az Operaház tervezője valóban a világ egyik legszebb színházával ajándékozta meg Budapestet. A lapok vezércikkében üdvözölték a megnyitót, a Budapesti Hírlap például így ír: „... Légy köszöntve, fejedelmi templom, fővárosunk gyöngye, szép Operaház. Szerény kezdők vagyunk arányaidhoz, fényes kereiteid csak lassan haladva tudjuk méltó tartalommal betölteni.”

Eme ötnevezedszázados pálya — ha csupán a Nemzeti Játékszínről számítjuk is a kezdetét — nem egy jubileumot ért meg; komponisták és karmesterek, énekesek és közönség rótták le háláját annak az intézménynek, amely Erkel, Mosonyit, Goldmarkot, Bartókot, Kodályt emelte a zenés színpad szószékére, ahol Mozart, Beethoven, Verdi alkotásai először zendültek meg magyarul, amelyben a magyar operaművészet olyan nagyjai működtek, nevelődtek, mint Erkel Ferenc, Erkel Sándor, Kerner István karnagyok, Hevesi Sándor, Oláh Gusztáv rendezők s az ének-művészet olyan büszkeségei, mint Hollósy Kornélia, Szamosy Elza, Sándor Erzsébet, Basillides Mária, Ellinger József, Takács Mihály, Környei Béla, Rózsa Lajos és mások. A mostani alkalom mégis különösen ünnepélyes pillanat, hiszen a mai évfordulón már a nép ünnepli a maga dalszínházának e jubileumát. S éppen, mert ilyen az alkalom, elgondolkodásra, számvetésre is készlet.

Ha a múltba nézünk: dalszínházunk már a századfordulón is nagyszerű eredményekkel dicsekedhetett. A kilencszázados évek elején Bécsben is, és másutt is külföldön szólásmondással váltak: aki jó klasszikus előadást akar hallani, Budapestre menjen. Mégis Operaházunk csupán díszes kirakata volt a Ferenc József-i idők Magyarországnak, s a kirakata volt a Horthy-fasizmus Magyarországnak is, mert hat évtizeden át csak a „felső tízezrek” voltak az élvezői. Miként hetvenöt évvel ezelőtt az ünnepi megnyitóra nem engedték be a színház falai közé a Liszt idézte kuruc dallamokat (báró Podmaniczky Frigyes inténdáns ugyanis rebelliónak nyilvánította és megtiltotta Liszt erre az alkalomra komponált *Ünnepi dalának* az előadását), ugyanúgy évtizedeken át nem jutottak be az Operaház nézőterére a nép gyermekei.

A felszabadulás óta a színház a dolgozók tömegeit vezette el az operakultúrába, kedveltette meg velük a balettet; munkások ezrei, akik a múltban egyszer sem jutottak be a színházba, érzik ma otthon magukat, már nemcsak márványfalai között, hanem e műfajokban is. Elmondhatjuk: Operaházunk munkáját egész dolgozó népünk érdeklődése és szeretete kíséri. Ha ezt a szeretetet és érdeklődést számokkal próbáljuk kifejezni, kitűnik, hogy az Opera közönsége a felszabadulás óta csaknem megtízszereződött. 1938-ban az Operaház 235 előadást tartott 161 ezer nézőnek, a tavalyi évadban az Operaház és az Erkel Színház 590 előadását egymillió-egyszázezer néző látogatta.

Ha azt kérdezzük, rászolgál-e a dalszínház erre az érdeklődésre, szeretetre — igennel válaszolhatunk. Nemcsak a dolgozók tízezrei

kerültek közelebb az operához, hanem Operaházunk is közeledett a néphez. Számos, eszmeileg világos, drámailag feszült, megragadó művészi színvonalú előadása tanúsítja, hogy Operaházunk mennyire a nép operája akar lenni.

A ma kezdődő ünnepi héten a színház a közönség elé viszi néhány legjobb teljesítményét. Ezek a kitűnő produkciók meggyőzően tükrözik majd, hogy művészeink bővelkedik a tehetségekben, hogy a legigényesebb feladatok megoldására is képes. Ezt bizonyították egyébként az Operaház tavalyi kétéves moszkvai vendégjátékának valóban nagyszerű előadásai is.

De éppen, mert olyan előadásai vannak Operaházunknak, mint például a *Bánk bán*, a *Székelly fonó*, az *Orfeusz*, a *Don Juan*, a *Don Carlos*, a *Walkür*, az *Anyegin*, a *Turandot*, a *Peter Grimes*, az *Órvény*, a *Csodálatos mandarin*, a *Hattyúk tava* — hiba lenne, ha a jubileumra tekintettel elhallgatnánk, hogy az élményt nyújtó szép teljesítmények, jelentős bemutatók, felújítások mellett igen sok az olyan „átlagos előadás”, amelyből hiányzik a gondos előkészület, az alapos színpadi és zenei kidolgozottság. Ezeket a hevenyészett, vagy elhanyagolt előadásokat nem menti egy-egy kitűnő szereplő egyéni teljesítménye sem, sőt az értékes alakítás fényénél még inkább kiütözköznek az egyéb fogyatékoságok. Amikor a teljesítményekről beszélünk, nem csupán az előadás zenei légkörére gondolunk, hanem a színpadi megjelenítésre is, hiszen a kettő elválaszthatatlan. Már szó esett arról, hogy Operaházunk szcenikai munkája jó ideje megragadt a „szemképráztató díszletek” naturalizmusánál. Néhány tavalyi, tavalyelőtti felújítás szerencsére azt mutatta, hogy művészeink már igyekeznek a külsőséges látványosság, a szecessziós pompa stb helyett új, mai, s hatásukban kifejezőbb megoldásokat találni.

A tavalyi évad örvendetes eseménye volt, hogy hosszabb szünet után a színház ismét tartott magyar bemutatót (Hajdú Mihály: Kádár Kata, Weiner Leó: Csongor és Tünde). Számos biztató jel azt ígéri, hogy Operaházunk — felismerve a korszerű színház egyik legfontosabb feladatát: a mai és főleg hazai új művek színpadra segítését — ezentúl aktí-

vabban veszi kézbe az új magyar opera ügyét és termékenyebb kapcsolatot teremt a szerzőkkel. Nemrég három olyan dalművet is megvitattak, amikor bizonyos átdolgozással sikerre számíthat. S ez nem kis dolog.

Ha meg kellene határozunk, miben látjuk a jubileumi évad legfőbb feladatát, így fogalmaznók meg: a színvonal növelése, az alaposabb művészi munka biztosítása. Ezt viszont, úgy gondoljuk, az eddignél nagyobb tervszerűséggel, az erők ésszerűbb felhasználásával, s a játérend bizonyos szűkítésével érheti csak el a színház. (Az Operaház és az Erkel Színház együttes munkája egymagában is rengeteg műsor- és szereplőegyeztetési gond elé állítja a színházvezetést.) Nem először vetődik fel a túlméretezett repertoár problémája; a legutóbbi évadok tapasztalatai már megmutatták, hogy 60—70 — az idén még ennél is több — opera és táncjáték műsoron tartása vezet első sorban a próbanehezedségekhez, az összekapkodott, hevenyészett teljesítményekhez, a már említett „átlagelőadások” egyenletlen, gyenge művészi színvonalához. Kétségtelen, hogy az Operaház kiterjedt bérleti rendszere megnehezíti a repertoár szűkítését, de úgy véljük, éppen a további fejlődés, s végső soron az új közönség érdekében meg kellene találni a megoldás módját.

Kulturális politikánk az a törekvése, hogy zenei művelődésünket alapjaiban demokratizálja, hogy a kétkezi munkást, parasztot elvezesse Mozart, Beethoven, Muszorgszkij, Verdi, Bartók és Kodály muzsikájához, természetesen nem márol holnapra, de nem is a távoli jövőre bízva a fejlődést. A zenei közművelésnek ebben a munkájában igen nagy feladat vár az Operaház művészeire. Évről évre mind több új munkabérlő és közönséggé serdülő fiatal közt ismeretséget az opera és a táncjáték műfajával. Az Operaház művészi teljesítményein is múlik e közönség igényeinek, ízlésének fejlődése, az, hogy az operairodalom klasszikus remekei milyen hamar váljanak a tömegek szellemi táplálékává.

Ennek a nagy és szép feladatnak a jegyében köszöntjük a 75 éves Állami Operaházát és kívánunk sok sikert a munkájához.

Lózy János

Jubiláris társulati ülés az Operaházban

Az Állami Operaház művészei, művészeti dolgozói szombaton ünnepi társulati ülésen emlékeztek meg az intézmény fennállásának 75. évfordulójáról. Az ülésen megjelent Benke Valéria művelődésügyi miniszter, Orbán László, az MSZMP Központi Bizottsága tudományos és kulturális osztályának vezetője, s a magyar kulturális élet több más vezető képviselője.

A társulati ülést dr. Fajth Tibor igazgatóhelyettes nyitotta meg, s méltatta a magyar zenekultúra nagy ünnepét.

Benke Valéria művelődésügyi miniszter tolmácsolta az MSZMP Központi Bizottságának és a kormányának jókívánságait, majd bejelentette az Állami Operaház tagságának Nádasdy Kálmán igaz-

gatói kinevezését és beiktatta őt a hivatalába.

A művelődésügyi miniszter ezután átadta a Népköztársaság Elnöki Tanácsának kitüntetését. A Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze címet adományozta az Elnöki Tanács Orosz Júlia magánénekesnőnek, a Magyar Népköztársaság Erdemes Művésze címet Delly Rózi és Mátyás Mária magánénekesnőknek, valamint Mezős György magánénekesnek, a Szocialista Munkáért Erdeméremet Jámbor László magánénekesnek, Kun Zsuzsa magántáncosnőnek, Sándor Judit magánénekesnőnek és Vörös Tibor festőművészeknek.

Az ünnepi társulati ülésen beszédet mondott Nádasdy Kálmán, az Állami Operaház most kinevezett igazgatója is.